

Govor zamjenika predsjedavajućeg Ustavnopravne komisije Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH Bariše Čolaka na Interparlamentarnoj konferenciji: „Pravosudne reforme u zemljama Zapadnog Balkana i Turskoj: perspektiva individualnog proširenja zemalja“ - osvrt na stanje u pravosuđu i reforme u Bosni i Hercegovini

Budva, 19. juna 2015.

Bosna i Hercegovina, kao i druge zemlje koje teže razvoju demokracije, svakako ima za cilj izgraditi jak sustav vladavine prava. Vladavine prava nema bez dobro organiziranog, profesionalno vođenog, normativno uređenog, neovisnog i nepristranog, ali i odgovornog pravosuđa. BiH je vrlo složena država po svom ustavno-pravnom uređenju, što se odražava i na ustroj pravosuđa. Također, BiH je znatno opterećena reliktima iz nedavne prošlosti, što rezultira velikim brojem predmeta ratnih zločina.

Kada govorimo o **BiH i Eurointegracijskim procesima**, stupanjem na snagu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju 1. lipnja 2015. dolazi do nove dimenzije odnosa između BiH i EU. Naša zemlja dobila je time obaveze koje proizilaze iz ovog Sporazuma, a to, između ostalog, podrazumijeva temeljit pregled političkog i pravnog sustava BiH, kao i temeljiti pregled, odnosno skringing, pravosudnog sustava koji uključuje: sudstvo, tužiteljstvo, odvjetništvo, pravobraniteljstvo, notarijat i slično.

Kada je riječ o **reformi pravosuđa u BiH**, treba naglasiti da je Vijeće za implementaciju mira (PIC) 2002. godine postavilo cilj :«nastaviti s reformama koje su usmjerene prema uspostavi profesionalnog i neovisnog sustava, sudova i tužiteljstava, nastaviti s provođenjem brze i pravedne provjere sudaca i tužitelja koji su na dužnosti, kao i sa pružanjem pomoći Nezavisnoj pravosudnoj komisiji». Reforme pravosudnog sustava su počele prije 12 godina - 2003. godine, restrukturiranjem sudova i tužiteljstava, čime je došlo do ponovnog imenovanja svih sudaca i tužitelja i formiranja važnih institucija za pravosuđe na državnoj razini. Bio je to posebno zahtjevan proces, imajući u vidu činjenicu da Ustav BiH nije obradio sudsku vlast, nego samo izvršnu i zakonodavnu. Također, izvršena je reforma kaznenog zakonodavstva, te parničnog, izvanparničnog, ovršnog, prekršajnog i upravno-sudskog postupka.

Poduzete su značajne aktivnosti na planu modernizacije sustava, registracije pravnih subjekata, uspostavljen je Registar zaloga na pokretnim stvarima, reforma Zemljišne knjige, te uvođenje medijacije kao alternativnog načina rješavanja sporova, iako sa dosta skromnim učincima. Uloženi su i znatni naponi radi smanjenje broja neriješenih predmeta, iako rezultati, također, nisu zadovoljavajući.

Reformom pravosuđa u BiH uspostavljeno je:

- Ministarstvo pravde BiH (2003. godine)
- Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće (2004. godine)

- Sud BiH (2005. godine), i
- Tužiteljstvo BiH (2005. godine).

Govoreći o svrhi početnih i kasnijih reformi, treba navesti institucionalno jačanje neovisnosti pravosuđa u BiH, kao i osiguranje potrebne distance od drugih vlasti i svih razina vlasti (kroz načelo neovisnosti sudbene vlasti). Utemeljenje Suda BiH i Tužiteljstva BiH imalo je za cilj rješavanje predmeta najtežih kaznenih djela, kojima se ugrožava društveni mir i sigurnost, uključujući ratne zločine, organizirani kriminal i terorizam.

Kada je riječ o **pozitivnim reformskim procesima** u organizacijskom smislu, treba istaći da je broj prvostupanjskih sudova u BiH smanjen za 41%, dok broj županijskih, odnosno okružnih sudova nije promijenjen. Kriteriji koji su cijenjeni za određivanje mreže sudova i broja sudaca su obuhvatali broj predmeta, udaljenost između sudova i broj stanovništva koje gravitira tim institucijama.

Konačan broj sudaca u prvostupanjskim i drugostupanjskim sudovima određen je početkom 2003. godine, nakon prikupljanja informacija o prilivu predmeta. Zadržan je sustav sudova na tri razine u oba entiteta, a u Brčko distriktu Osnovni sud ima univerzalnu nadležnost. Od 2004. godine Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće odgovorno je za uspostavu neovisnog, nepristranog, profesionalnog i učinkovitog sudstva i ima značajna ovlaštenja u odnosu na upravljanje sudskom upravom, s ciljem osiguranja ravnomjernosti sudske i tužiteljske uprave u cijeloj zemlji.

Govoreći o **financiranju sudstva**, treba naglasiti veliku pomoć međunarodne zajednice. Nadležnost za financiranje sudova i tužiteljstava podijeljena je između različitih razina sukladno ustavnim rješenjima. Strategija za razvoj Sektora pravde predviđa uspostavu racionalnijeg načina financiranja sudova i tužiteljstava, čime bi se doprinijelo i daljoj neovisnosti sudbene vlasti.

Daljim reformskim koracima, reforma sudova za prekršaje izvršena je 2006. godine. Značajnu ulogu u tome imali su Ministarstvo pravde BiH i Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće.

U svim reformskim procesima u pravosuđu značajnu ulogu imala je međunarodna zajednica, što se očitovalo i u nametanju ključnih zakona (Zakon o Visokom sudbenom i tužiteljskom vijeću, Zakon o Sudu BiH, Zakon o Tužiteljstvu BiH).

2010. godine donijeta je Strategija za razvoj Sektora pravde, za period 2010-2014. godina s Akcijskim planom.

2011. godine otpočeo je strukturni dijalog između BiH i Europske komisije s ciljem otklanjanja uočenih slabosti i daljeg nastavka reformskih procesa.

Trenutno je u fazi usvajanje nove Strategije za razvoj Sektora pravde u BiH, za period 2014-2018. godina.

Treba kazati da su, unatoč provedenim reformama, ipak prisutni mnogi problemi, koji imaju za posljedicu dosta nizak stupanj povjerenja građana u pravosuđe (po anketama neovisnih agencija). Rezultat je to, između ostalog, nepostojanja odgovornosti nositelja pravosudnih funkcija. Velik je broj neriješenih predmeta, a sudski postupci predugo traju. U BiH postoje praktično četiri paralelna pravosudna sustava, što je posljedica ustavne strukture države. Nedovoljna je stručnost jednog broja nositelja pravosudnih funkcija, a probleme stvara i retroaktivna primjena kaznenih propisa od strane Suda BiH, o čemu je svoj pravorijek dao Ustavni sud BiH i Europski sud za ljudska prava. Probleme svakako stvara i nedovoljna suradnja između pravosudnih institucija i policijskih agencija, kao i pokušaji pritiska na pravosuđe putem medija ili na drugi način.

Na kraju ću se kratko osvrnuti na najvažnije preporuke:

- Nužno je nastaviti s reformama, a posebno donijeti novi Zakon o Visokom sudbenom i tužiteljskom vijeću, po kome će odlučujuću ulogu kod izbora sudaca imati suci, a kod izbora tužitelja tužitelji, te kojim će se urediti sustav odgovornost nositelja pravosudnih funkcija, kao i samih članova Visokog sudbenog i tužiteljskog vijeća.
- Potrebno je donijeti novi Zakon o sudovima BiH, kojim će se uspostaviti Apelacijski sud BiH, jer sadašnje rješenje je takvo da se u okviru istog suda odlučuje u oba stupnja, iako se radi o najsloženijim kaznenim djelima ratnog zločina, terorizma i organiziranog kriminala, te kojim će se riješiti pitanje proširene kaznene nadležnosti pravosudnih organa na državnoj razini.
- Dosadašnje usvojene reforme potrebno je ojačati, osmisliti i uvesti nove reforme, a preostale reforme provoditi;
- I dalje u fokusu rada treba imati pravosuđe, u koje je neophodno birati obučene, stručne, moralno snažne nositelje pravosudnih funkcija i osoblje;
- Potrebno je uspostaviti specijalizirane sudove koji bi se bavili radnim sporovima, gospodarskim, upravnim, itd., jer samo u jednom bosanskohercegovačkom entitetu (Republika Srpska) postoje privredni sudovi;
- Podržati i pomoći rad institucija koje brinu o pravosuđu (Ministarstva pravde BiH i njegovih timova, i sl.)
- Ojačati ulogu Ministarstva pravde BiH u upravnom i administrativnom smislu, jer u postojećem sustavu ne postoji nikakva veza između Ministarstva i pravosudnih tijela na državnoj razini, te
- Ojačati suradnju pravosudnih institucija BiH sa pravosudnim institucijama zemalja regije, a posebno susjednih zemalja.

Hvala vam na pozornosti. (kraj)